

بررسی آثار باستانی و ابنیه تاریخی ایزده با تأکید بر نقوش و نمادهای به کاررفته در بافته‌های قوم بختیاری^۱

مازیار طهماسبی

کارشناس ارشد ارتباط تصویری (گرافیک)، دانشگاه آزاد اسلامی واحد یزد، ایران

(mazyar.th@gmail.com)

چکیده

شهرستان ایزده بخشی از سرزمین کهن بختیاری‌نشین در دامنه رشته کوه‌های زاگرس و همجوار با استان‌های چهارمحال بختیاری و استان کهگیلویه و بویراحمد می‌باشد که اکثر مردمان این دیار کوچ‌نشینانی بودند که بصورت قشلاق (در شهرستان ایزده) و ییلاق (در شهرهای اردل، فارس، شلمزار، لردگان و ...) زندگی می‌کردند لذا بافندگان فرش در ایزده همان کوچ‌نشینان شهرهای ییلاقی ذکر شده می‌باشند. بختیاری‌ها، که از کهن‌ترین اقوام زاگرس نشین هستند، همواره با دیدی هنری و جهان بینی فرهنگی به طبیعت و محیط اطراف خود می‌نگرند و خلاقیت هنری خود را در بافتن فرش به عنوان یکی از جلوه‌های هنری نشان داده‌اند و فرش این مناطق از لحاظ طرح، شکل و رنگ شبیه بهم هستند. در قالی بختیاری نقش‌هایی همچون بز کوهی (کل، پازن) و کبک و ... در کنار نقش گل و بوته استفاده شده است. که حاکی از برداشت مردم این مناطق و نگاه زیبا شناسانه‌ی آنها به جهان پیرامون خود می‌باشد. عمده شهرت قالیچه‌های بختیاری به دلیل بکارگیری اشکال انتزاعی، هندسی و ذهنی باف همراه با رنگ و پشم و الیاف طبیعی در آن است. ابزار جمع آوری اطلاعات این مقاله به روشهای کتابخانه ای، مصاحبه و... می باشد. در این راستا ساختار کلی نقوش با استفاده از ابزارهایی مانند مشاهده، مصاحبه، گفتگو و اسناد مکتوب رسمی، استخراج گردید، سپس با مراجعه به منابع و مستندات موجود پیرامون مفاهیم نقوش، کلیت طرحها و قابلیت این المان‌های سمبولیک از نظر تاریخی و پیوند فضای گرافیکی با فضای تجاری، از دید گرافیکی مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت. سپس نمادهای بکاررفته در فرش ایزده مورد بررسی قرار گرفته و در ادامه پیشنهادهایی به ارائه گردیده است.

واژگان کلیدی: گرافیک، نماد، نقوش، بافته‌های بختیاری، شهرستان ایزده

مقدمه

منطقه‌ی ایزده بطور کلی لر بزرگ و کوچک قبل از مهاجرت آریایی‌ها جز کشور عیلام بود زیرا کشور مذکور شامل خوزستان و لرستان امروزی، پشتکوه و کوه‌های بختیاری بوده است. بدین معنی که محدوده این حکومت (عیلام) از مغرب به دجله، از مشرق به قسمتی از فارس، از شمال به کوه‌های بختیاری، و از جنوب به خلیج فارس تا بوشهر محدود می‌شده و در دوره اوج عظمت از مغرب به بابل و از مشرق به اصفهان می‌رسیده است. و چنانچه مشاهده می‌شود از دو قسمت کوهستانی و دشت تشکیل می‌شد. قسمت اول در شمال حکومت قرار داشته، به مناسبت وضع جغرافیایی دست‌نخورده‌تر و به اصطلاح ابتدایی‌تر مانده در حالی که قسمت دشت که دائماً با ملل متمدن در تماس، و در همسایگی آنها واقع بوده است. مرکز یکی از مهمترین تمدن‌های ایران کهن گردیده است ایالات مهم ایلام عبارت بودند از: شوش به منزله پایتخت (سوزیا) آوان در شمال غربی شوش

۱- مقاله مستخرج از پایان‌نامه کارشناسی ارشد رشته ارتباط تصویری (گرافیک) دانشگاه آزاد اسلامی واحد یزد می‌باشد.